

У свом приступу опусу Мира Вуксановића пошао сам од аксиома да књиге овог великог писца заслужују да се о њима пишу књиге. Дакле, не само озбиљни научни радови, прикази и рецензије, него и књиге о књигама.

Во времја оно нијесу постојале јасно диференциране, сепариране три гране промишљања, умјетност, религија и филозофија, него су бивствовале испреплетене, интегралне, у јединственом исказу. Каснија диференцирања једног, другог и трећег условила су и њихову аутономизацију. Данас зато књижевна остварења нијесу ништа „књижевнија”, „литерарнија”, ако је у њих инкорпориран филозофски, или религиозни дискурс. Али је и данас актуелно питање зашто, на примјер, дјела Фјодора Достојевског, Лава Толстоја и других мајстора пера, бивају, у цјелини, мисаоно импресивнија, дакле, не књижевнија, него глобално мисаонија због син-

тетизованог литерарно-филозофског и религиозног прожимања, обједињеног у једном изразу.

Исто питање може се поставити и за поетику Мира Вуксановића. За литерарно-филозофско пропитивање духовног, менталитетског, географског простора, Семољ горе, локалитета који се код овог писца само у полазним основама подударара са стварним крајем у Црној Гори. Тај топоним за планину, за села, постао је синоним за било које мјесто на земном шару попримајући најшире, свевремено и свепросторно значење планете као глобалног села.

Овај приступ Мира Вуксановића осмишљавању и трећег по реду романа, *Семољ људи*, у моћној трилогији са *Семољ ѿром* и *Семољ земљом* даје нам за право и да наше виђење ове књиге не буде чисто у равни класичне књижевне критике, него и психоллингвистике, психоанализе, уз присутан печат есеја и других граничних начина промишљања о једном књижевном дјелу.

Његове књиге ваља тумачити у свјетлу књижевно-филозофских дотицаја и прожимања због литерарних визија митског Семоља, али и филозофских премиса, од којих

аутор креће у пропитивање једног свијета на заласку, и једног језика на умору.

Књига *Семољ људи* и иначе има аутохтону филозофију живљења у времену и простору. То није филозофија, на примјер, толстојевског типа, да треба живјети не противећи се злу насиљем. Семољски јунаци претежно имају животни кредо да се треба напиту са врела живота по сваку цијену, хедонистички незасито, и без остатка. То су ликови, који већински, жудно, у вјечној трци с временом, испијају чашу живота до дна, по принципу „сад и овдје”; или „оно, у чему можеш уживати данас, не остављај за сјутра”.

И притом се не либе, у великом броју случајева, и не хају, без гриже савјести, да газе основне критеријуме људскости, често чак морбидно уживајући у властитом духовном блату, иако добро свјесни снаге моралних санкција на Семољу, и сеоског јавног мњења. Њихово одазивање зову живота иде до те мјере да моралне назоре у екстремним случајевима излажу чак порузи, подсмјеху, као јунаци којима често ништа није свето, који се диче оним што би требало прећуткивати, и скривати као личну тамну страну

личности. Они се подругују ономе што нијесу досегли, што нијесу успјели да у животу пласирају као морални врхунац, не осјећајући се у равни моралних начела у свом елементу.

Вуксановићева књига *Семољ људи* је вишеслојна, издашна, као богата њива ријечи, у коју су посађене бројне културе, уз више тематских кругова.

У доминантном, првом кругу су сторије о 919 надимака, 919 кратких прича, новела, новелета, прозних минијатура, преко којих писац минуциозно, стрпљиво открива лексичко значење сваког надимка понаособ, шири лепезу судбина, заплета и расплета, малих и великих ломова и, најчешће, падова ликова који, модерним рјечником казано, крајње „креативно” тумаче чврсте моралне норме на Семољу.

Аутор у новели „Јармешка” подсјећа на коријене формирања надимка као врсте ријечи, уз закључак да „сваки надимак има основу у познатим речима, али му је облик мање познат”. А у „Превукуши” указује на оправданост давања надимка: „Имена су случајна, а надимци нису”.

Надимак се у *Семољ људима* јавља по више основа.

У једном случају представља жељено друго име, кад је ријеч о хипокористику, имену од миља. Надимака таквог типа у роману нема много, што говори о много чему, посебно о духовној атмосфери на подручју гдје је вазда било мање повода за њежности, а много више за грубости и оштре окршаје ријечима.

Такви бисери имена од милоште су, на примјер: Њагурица, Зоња (од имена Зорка, а у новели има осамнаест званичних, и ко зна, како се каже у тексту, још колико додатних имена од миља за име Зорка), Љоља, Магурица, Негованка, Њега, Умилник... Хипокористик Шања у истоименој новели наводи јунака на закључак: „ретко смо могли наћи ишта нежније од речи Шања”.

Надимак се по *Семољу* даје и зависно од заслуге кад је ријеч и о истој особи. Дакле, има их за трајну употребу, али и оних од случаја до случаја, од тренутка до тренутка. Тако у причи „Љушман” супруга свом супругу Љубомиру, кад је оран за љубав, надијева преко двадесет имена од милоште. Али је, кад не узвраћа на њену страст, за-

час, како то аутор даје у хуморном тону, њен „Љушман њен душман”.

Несразмјерно је већи број надимака у *Семољ људима* с пезоративним звучањем и значењем, и тад је ријеч о нежељеном, али заслуженом другом имену, много својственијем неком лику од стварног имена, које се тек формално носи, и које средина углавном заборавља пред снагом надимка. Надимак је тако најчешће вид моралне казне друштвене средине, мјера предострожности, жиг, који се носи доживотно као знак распознавања, пријeko потребан у свим патријархалним срединама. За разлику од надимка са позитивном конотацијом, добија се, стиче, као осуђујући, упозоравајући сигнал, важан оријентир за околину, чиме се друштво брани од негативних ликова системом идентификације: „Ко је ко”. Тако је на Семољу увијек било важно распитати се, не како се ко зове, него како је коме надимак. Аутор у „Зоњи” и даје лапидарно објашњење зашто је то, између осталог, тако: „У семољским кућама је много више грдње од миловања”.

Дакле, синтагма „много више грдње од миловања” директно упућује и на наш став да